

Redakcja i koordynacja projektu
Martyna Schabek

Analizy
Koła Naukowego Badań nad Europą
-
Przewodnik
po stanie Unii Europejskiej
cz. II.



Warszawa, lipiec 2016 r.

SPIS TREŚCI

Wstęp.....	3
(Martyna Schabek)	
Dział I – polityka wewnętrzna.....	4
(Martyna Schabek)	
Dział II – polityka zewnętrzna.....	12
(Karol Gac i Martyna Schabek)	
Dział III – kultura – społeczeństwo.....	17
(Bartosz Lewandowski)	
Dział IV – gospodarka.....	24
(Małgorzata Justyna Dominiak i Klaudia Sandra Faryna)	

Praca przygotowana przez Koło Naukowe Badań nad Europą działające w Instytucie Politologii Wydziału Nauk Historycznych i Społecznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

WSTĘP

Niniejszy roczny projekt ma na celu przedstawienie, poprzez cztery kwartalne analizy, sytuacji w jakiej znajduje się Unia Europejska. Opiera się na ujęciu czterech podstawowych pytań: co?, gdzie?, kiedy? i dlaczego?, podjętych w czterech działach:

1. polityka wewnętrzna,
2. polityka zewnętrzna,
3. kultura – społeczeństwo,
4. gospodarka.

Każdy dział *Przewodnika po stanie Unii Europejskiej* jest analizą wybranych przez autorów artykułów prasowych, internetowych, zarówno publicystycznych jak i naukowych w tym analiz ośrodków naukowych, a także dokumentów UE oraz innych organizacji międzynarodowych, jak również autorskim komentarzem każdego uczestnika projektu, po to aby jak najpełniej podejść do tematu każdego z czterech zagadnień podjętych w kolejnych działach. W ramach poszczególnych działów, co kwartał podejmowane będzie inne zagadnienie w zależności od zmieniającej się sytuacji na arenie międzynarodowej. Wyniki kwartalnych analiz publikowane są na stronie internetowej Instytutu Politologii UKSW.

Niniejsza analiza obejmuje drugi kwartał 2016 roku i jest próbą podsumowania najciekawszych zdaniem autorów wydarzeń z danego okresu.

Dział I – polityka wewnętrzna

Od kwietnia bieżącego roku w polityce wewnętrznej Unii Europejskiej wiele się wydarzyło. Kwestią, która w ostatnim kwartale bieżącego roku odbiła się najgłośniejszym echem, było niewątpliwie referendum w Wielkiej Brytanii dotyczące Brexitu. Nie mniej jednak, nie bez znaczenia także jest wciąż trwający spór na linii Polska-Bruksela dotyczący kwestii zdolności Trybunału Konstytucyjnego do wypełniania swej roli strażnika Konstytucji i gwaranta poszanowania praworządności (po przyjęciu przez Sejm ustawy o Trybunale Konstytucyjnym), jak i w ostatnich miesiącach popularnego tematu wycinki Puszczy Białowieskiej. Ponadto powtarzające się zjawisko, wskazujące na niestabilność poszczególnych rządów państw członkowskich Unii np. Francji, Słowacji, czy Chorwacji. Niniejszy dział zostanie poświęcony dwóm z powyższych zagadnień, mianowicie konsekwencjom politycznym referendum w Wielkiej Brytanii, które wskazują na wciąż nierozwiązany problem kryzysu imigracyjnego oraz problemowi niestabilnych rządów państw członkowskich Unii. Wspomniane wydarzenia zostaną przedstawione z perspektywy przyczyn i skutków .

Poczynając od konsekwencji politycznych referendum w Wielkiej Brytanii, należy je rozumieć, jako narastanie głosów państw członkowskich Unii Europejskiej za przeprowadzeniem kolejnych referendum co do ich przyszłości we wspólnocie. Referendum dotyczące Brexitu było szeroko komentowane w mediach, jak również z perspektywy relacji z ogłoszenia wyników. Wtedy też pojawiły się pierwsze reakcje państw wspólnoty dotyczące planów organizacji kolejnych referendum tego typu. Perspektywy te były prezentowane ze stanowisk władz rządzących poszczególnymi krajami. W samej Wielkiej Brytanii natomiast odbiór był jednoznaczny – „W końcu jesteśmy wolni. Możemy sami zawiązywać porozumienia handlowe, możemy sami decydować o tym co będzie dla nas dobre. Opuszczamy fałszywą unię polityczną i w XXI wieku w końcu możemy powiedzieć, że jesteśmy wolni i niezależni. To wielki dzień dla naszego kraju. Niech żyje niepodległość!

– mówił lider eurosceptycznej partii UKIP po ogłoszeniu wyników(...)”¹. Nigel Farage odwołując się w swojej wypowiedzi bezpośrednio do wolności czy niepodległości, podkreślił jednoznacznie w jaki sposób obecnie Unia Europejska, jako unia polityczna, odbierana jest w środowiskach konserwatywnych. Lider partii UKIP (z ang. United Kingdom Independence Party – Partia Niepodległości Zjednoczonego Królestwa) wskazał na potencjalne państwa, które idąc śladami Wielkiej Brytanii również mogą dążyć do przeprowadzenia referendum dotyczącego członkostwa we wspólnocie, sugerował iż kolejne mogą być Szwecja, Dania, Austria oraz Włochy².

Tym czasem na Węgrzech pojawiła się propozycja przeprowadzenia referendum dotyczącego odbioru społecznego w sprawie przyjmowania do kraju imigrantów. Głosów anty imigracyjnych jest jednak wiele. Pojawiają się one również na Słowacji, gdzie przed referendum w sprawie Brexitu trwały przygotowywania do objęcia prezydencji w Radzie Unii Europejskiej, po Holendrach. Mogłoby się zatem wydawać, iż podejście słowackich władz do problemów przed jakimi staje społeczeństwo europejskie oraz sama Unia, powinno być dyplomatyczne, ostrożne i wyważone. Mimo to, Premier Słowacji Robert Fico, po raz trzeci wybrany na to stanowisko, jasno i klarownie zaprezentował swoje poglądy na temat imigrantów dodając, iż nie jest w nich zupełnie odosobniony, co w dobie kryzysu imigracyjnego jest dostrzegalne. Jak mówił Fico: *Rozmawiałem o tym kilka razy z maltańskim premierem, który powiedział mi, że problemem nie jest to, że muzułmanie przybywają do danego kraju, ale to, że go zmieniają*³. Takie obawy są znamienne dla trwającego kryzysu imigracyjnego. Podobne stanowisko jest zauważalne na przykład w takich krajach jak Polska czy Węgry, a nawet w Niemczech, w szczególności w środowisku partii AfD (z ang. Alternative für Deutschland – Alternatywa dla Niemiec)⁴.

¹Nigel Farage: *Unia Europejska się rozpada i umiera. Być może kolejne państwa opuszczą ten twór*, <https://www.wprost.pl/swiat/10012380/Nigel-Farage-Unia-Europejska-sie-rozpada-i-umiera-Byc-moze-kolejne-panstwa-opuszcza-ten-twor.html>, dostęp: [13.07.2016 r.].

²Ibidem.

³Fico: *na Słowacji nie ma miejsca dla islamu*, <http://www.euractiv.pl/politykawewnetrzna/arttykul/fico-na-sowacji-nie-ma-miejsca-dla-islam-008508>, [dostęp: 13.07.2016 r.].

⁴Zob.: D. Charter, *AfD może namieszać w polityce. Alternatywa dla Niemiec uderza w islam i szykuje się do wyborów*, <http://www.polskatimes.pl/fakty/swiat/a/afd-mozne-namieszac-w-polityce-alternatywa-dla-niemiec-uderza-w-islam-i-szykuje-sie-do-wyborow,9961432/http://www.polskatimes.pl/fakty/swiat/a/afd-mozne-namieszac-w-polityce-alternatywa-dla-niemiec-uderza-w-islam-i-szykuje-sie-do-wyborow,9961432/>, [dostęp: 13.07.2016 r.].

Idąc dalej, niewątpliwie, jak mówił Andrzej Talaga w wywiadzie dla portalu Fronda.pl: *Fakt wyjścia z Unii Wielkiej Brytanii jest ogromną zachętą dla wszelkich ruchów eurosceptycznych w różnych krajach UE. Do Brexitu doszło więc ku radości ruchów nacjonalistycznych. I mogą one teraz wypłynąć na tej fali. Jeden z trzech najważniejszych krajów UE w spokojny i cywilizowany sposób zagłosował za jej opuszczeniem. To jest niebywała zachęta dla tego typu ruchów w innych krajach*⁵.

Po ogłoszeniu wyników referendum w sprawie Brexitu, David Cameron, podjął decyzję o swojej dymisji. „Podczas przemówienia pod siedzibą premiera przy Downing Street 10, David Cameron oświadczył, że ustępuje ze stanowiska premiera - *Jestem dumny, że mogłem być premierem tak wspaniałego kraju. Wola wyborców musi zostać uszanowana, ale ja nie mogę być dłużej kapitanem statku, który obrał inny kurs niż ten, który ja wyznaczyłem*”⁶. Mimo to, rząd Wielkiej Brytanii musi uruchomić procedurę przewidzianą art. 50 Traktatu o Unii Europejskiej, który przewiduje co następuje:

- 1. Każde Państwo Członkowskie może, zgodnie ze swoimi wymogami konstytucyjnymi, podjąć decyzję o wystąpieniu z Unii.*
- 2. Państwo Członkowskie, które podjęło decyzję o wystąpieniu, notyfikuje swój zamiar Radzie Europejskiej. W świetle wytycznych Rady Europejskiej Unia prowadzi negocjacje i zawiera z tym Państwem umowę określającą warunki jego wystąpienia, uwzględniając ramy jego przyszłych stosunków z Unią. Umowę tę negocjuje się zgodnie z artykułem 218 ustęp 3 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Jest ona zawierana w imieniu Unii przez Radę, stanowiącą większość kwalifikowaną po uzyskaniu zgody Parlamentu Europejskiego.*
- 3. Traktaty przestają mieć zastosowanie do tego Państwa od dnia wejścia w życie umowy o wystąpieniu lub, w przypadku jej braku, dwa lata po*

⁵Joanna Jaszczuk, *Andrzej Talaga dla Fronda.pl: Rozpad UE to prezent dla Putina*, <http://www.fronda.pl/a/andrzej-talaga-dla-frondapl-dezintegracja-ue-bylyby-korzystna-dla-rosji-lecz-niekorzystny-dla-usa,73925.html>, [dostęp: 13.07.2016 r.].

⁶*Nigel Farage: Unia Europejska się rozpada(...)*, <https://www.wprost.pl/swiat/10012380/Nigel-Farage-Unia-Europejska-sie-rozpada-i-umiera-Byc-moze-kolejne-panstwa-opuszcza-ten-twor.html>, [dostęp: 13.07.2016 r.].

notyfikacji, o której mowa w ustępie 2, chyba że Rada Europejska w porozumieniu z danym Państwem Członkowskim podejmie jednomyślnie decyzję o przedłużeniu tego okresu.

4. Do celów ustępów 2 i 3 członek Rady Europejskiej i Rady reprezentujący występujące Państwo Członkowskie nie bierze udziału w obradach ani w podejmowaniu decyzji Rady Europejskiej i Rady dotyczących tego Państwa. Większość kwalifikowaną określa się zgodnie z artykułem 238 ustęp 3 litera b) Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

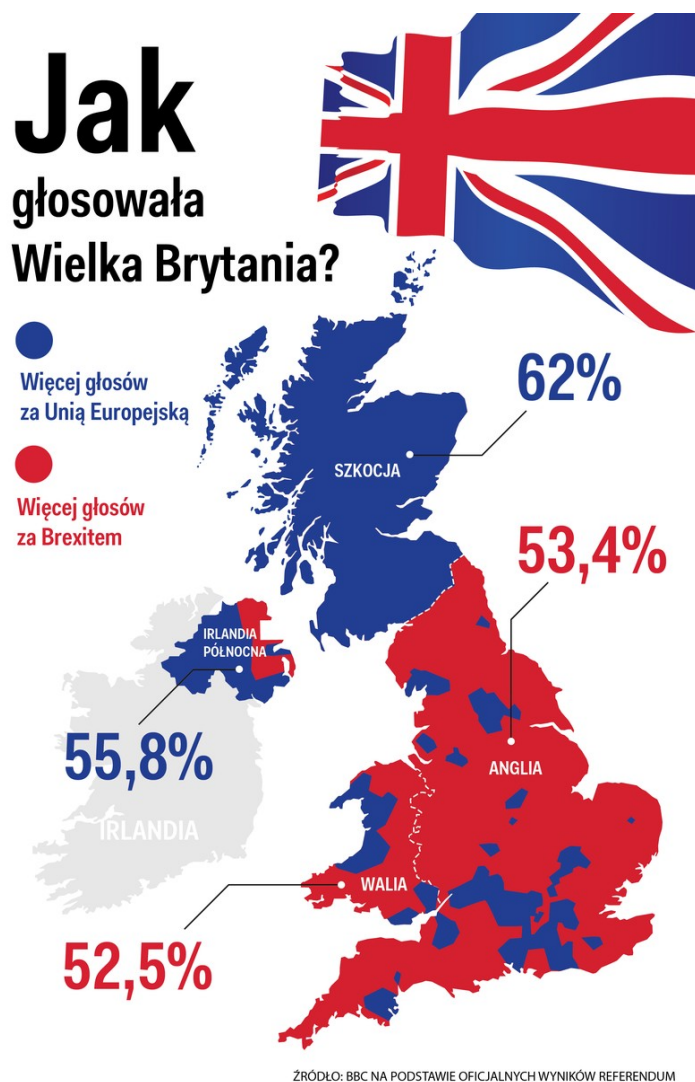
5. Jeżeli Państwo, które wystąpiło z Unii, zwraca się o ponowne przyjęcie, jego wniosek podlega procedurze, o której mowa w artykule 49⁷.

Oznacza to, że oficjalne negocjacje dotyczące procedury wyjścia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej nie mogą się rozpocząć dopóki taki zamiar nie zostanie przedstawiony Radzie Europejskiej. Jednak to będzie leżało w gestii nowego rządu UK. Z kolei podziały, nie tyle w UE co w samym Zjednoczonym Królestwie, są widoczne i sprawiają, iż wiele planów szczególnie w kwestii Brexitu wydaje się stać pod znakiem zapytania. W szczególności, jak zapowiedziała Nicola Sturgeon, szefowa szkockiego rządu: „Szkocja zrobi wszystko, aby pozostać w Unii Europejskiej, dodała również, że nie wykluczone jest kolejne referendum niepodległościowe w Szkocji”⁸. Nie da się bowiem ukryć (o czym szerzej w *Dziale IV*), iż proporcje głosów w Szkocji rozkładają się odwrotnie proporcjonalnie do tych z Anglii, co obrazuje poniższa mapa.

⁷Wersje skonsolidowane Traktatu o Unii Europejskiej i Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Dz.Urz.UE 2012 Nr C 326.

⁸Marcin Walków, Damian Szymański, *Szkocja między młotem, a kowadłem. Rozpad Unii może oznaczać rozpad Wielkiej Brytanii*, <http://businessinsider.com.pl/wiadomosci/brexit-szkocja-chce-zostac-w-unii-europejskiej/hx78ljw>, [dostęp: 13.07.2016 r.].

Ryc. 1. Rozbieżność w głosowaniu pomiędzy poszczególnymi rejonami Zjednoczonego Królestwa.



Źródło: Marcin Walków, Damian Szymański, *Szkocja między młotem, a kowadłem. Rozpad Unii może oznaczać rozpad Wielkiej Brytanii*, <http://businessinsider.com.pl/wiadomosci/brexit-szkocja-chce-zostac-w-unii-europejskiej/hx78ljw>, [dostęp: 13.07.2016 r.].

Przechodząc do drugiego zagadnienia przewidzianego w niniejszym dziale, zostanie poruszony problem państw członkowskich Unii, w których przyszłość rządów jest niepewna. Czyniąc wstęp, należy zaznaczyć, iż w pierwszym kwartale 2016 r. rozpoczęły się zmiany stronictw partyjnych rządzących poszczególnymi państwami.

W grudniu zeszłego roku łotewska premier Laimdota Straujuma podała się do dymisji, zaś w styczniu bieżącego roku stanowisko przejął nowy premier z centroprawicowej partii

koalicyjnej ZZS (łot. Zaļo un Zemnieku savienība - Związek Zielonych i Rolników), Māris Kučinskis. Dymisja była spowodowana utratą poparcia dla liberalno-konserwatywnej partii Jedność, z której pochodzi Laimdota Straujuma⁹. W marcu z kolei, na Słowacji sformułowany został nowy rząd ze wspomnianym wcześniej obecnym premierem Robertem Fico z partii SMER (słow. Sociálna Demokracia – Socjalna Demokracja)¹⁰. Zmiana rządu słowackiego nastąpiła w wyniku wyborów społeczeństwa, natomiast w drugim kwartale bieżącego roku zmiany w rządach państw członkowskich Unii dokonywały się z zupełnie innych powodów. W maju Bułgaria dołączyła do grona państw, w których przyszłość rządu jest niepewna¹¹. 10 maja do dymisji podał się Iwajło Kalfin, wicepremier ds. demografii i polityki społecznej oraz minister pracy i polityki społecznej. Jednocześnie centrolewicowa partia ABW (bułg. Alternatiwa za Byłgarsko Wzraždanie – Alternatywa na rzecz Bułgarskiego Odrodzenia) wystąpiła z koalicji rządzącej. Dotychczas rząd bułgarski tworzyła koalicja trzech partii, w tym: ABW z 11 miejscami, chadecka partia premiera Borysowa - Obywatele na rzecz Europejskiego Rozwoju Bułgarii (GERB) z 83 miejscami w Zgromadzeniu oraz konserwatywny Blok Reformatorski (RB) posiadający 13 miejsc. W momencie opuszczenia koalicji przez ABW, pozycja rządu względem negocjacji z Frontem Narodowym (któremu GERB oddał 18 miejsc w celu wspierania rządu w głosowaniach) w sprawie prezydenckiego weta wobec zmian w ordynacji wyborczej, została osłabiona, ponieważ nacjonałiści zagrozili rządowi utratą poparcia w momencie podtrzymania weta¹². Według analityków taka sytuacja może sprzyjać ponownemu zjednoczeniu się lewej strony sceny politycznej w Bułgarii¹³.

Dwa dni po wydarzeniach na Bułgarskiej scenie politycznej francuska opozycja doprowadziła do głosowania nad wotum nieufności względem socjaldemokratycznego rządu. Zaistniało ono

⁹*Łotwa będzie miała nowego premiera*, <http://www.euractiv.pl/demokracja/artukul/otwa-ma-nowego-premiera-007849>, [dostęp: 13.07.2016 r.].

¹⁰*Nowy rząd na Słowacji*, <http://www.euractiv.pl/demokracja/artukul/nowy-rzd-na-sowacji-008211>, [dostęp: 13.07.2016 r.].

¹¹*Bułgaria: Kolejny unijny rząd się chwieje*, <http://www.euractiv.pl/politykawewnetrzna/artukul/bugaria-kolejny-unijny-rzd-si-chwieje-008418>, [dostęp: 13.07.2016 r.].

¹²Ibidem.

¹³Ibidem.

w wyniku wprowadzonych przez socjaldemokratów kontrowersyjnych reform w prawie pracy. Wśród zmian mają się znaleźć m.in. wydłużenie godzin pracy oraz pozwolenie na bardziej elastyczne zmiany pensji przez pracodawcę, a także umożliwienie im łatwiejszego zwolnienia pracowników. Zmiany te są źródłem niezadowolenia Francuzów, wyrażającego się w licznych protestach. Stąd też wniosek centro-prawicowej opozycji. Jednakże mimo wielości sprzeciwów, głosowanie nie przyniosło zmiany rządu we Francji¹⁴.

Chorwacka opozycja okazała się być bardziej skuteczna aniżeli francuscy Republikanie, gdyż w czerwcu doprowadziła do upadku chorwackiego centroprawicowego rządu Tihomira Oreškovića. Wotum nieufności zostało przyjęte, co oznacza upadek koalicji partii rządzących od 22 stycznia br., mianowicie partii Most (chorw. Most nezavisnih lista – Most Niezależnych List), działającej jako platforma osób dotychczas niezaangażowanych politycznie, zatem jako partia sprzeciwu wobec establishmentu politycznego oraz chadeckiej Chorwackiej Wspólnoty Demokratycznej (chorw. Hrvatska demokratska zajednica). W maju br. żonie wicepremiera Karamarki zarzucono romans z lobbystą węgierskiego koncernu naftowego MOL, który to w czerwcu przed Międzynarodowym Trybunałem Arbitrażowym walczył o zachowanie większości udziałów w chorwackim koncernie branży paliwowej, firmie INA¹⁵. Sprawa odbiła się wówczas negatywnie na wizerunku wicepremiera, którego dymisji domagał się wtedy premier Orešković. Wówczas opozycja złożyła wniosek o wotum nieufności wobec Karamarki. W związku z zaistniałą sytuacją Orešković domagał się także dymisji Petrova, nie chcąc faworyzować żadnego z członków opozycji. Lider chadeków jednak odmówił premierowi i złożył wotum nieufności względem niego. Dzień przed głosowaniem Komisja ds. Konfliktów Interesów potwierdziła, iż w kontaktach Karamarki z lobbystą MOL doszło do konfliktu interesów, w związku z czym Karamarko ustąpił ze stanowiska. W konsekwencji przyjęcia wotum nieufności parlament został zobligowany do utworzenia nowego gabinetu, opozycja popiera jednak przeprowadzenie przyspieszonych wyborów¹⁶.

¹⁴*Francuski rząd przetrwał głosowanie nad wotum nieufności*, <http://www.euractiv.pl/politykaspoeczna/artukul/francuski-rzd-przetrwa-gosowanie-nad-wotum-nieufnoci-008426>, [dostęp: 13.07.2016 r.].

¹⁵*Upadł chorwacki rząd*, <http://www.euractiv.pl/demokracja/artukul/upad-chorwacki-rzd-008586>, [dostęp: 13.07.2016 r.].

¹⁶*Ibidem*.

Podsumowując, podziały w Europie narastają na wielu płaszczyznach, zarówno wewnątrz poszczególnych państw, na linii rząd – opozycja, jak również bezpośrednio pomiędzy poszczególnymi państwami. Przyczyn składających się na owe zjawisko zdaje się być wiele, jednakże należy się zastanowić czy nie mają one wspólnego źródła. Wśród wielu badaczy w kwestii niezgody pomiędzy poszczególnymi państwami członkowskimi, dominuje stanowisko, iż owe kryzysy targające obecnie Unią mają swoje źródło w kryzysie ekonomicznym, z którym Unia zmagala się od 2007 roku i który ma swoje konsekwencje do dziś. Droga w kierunku wystąpienia Wielkiej Brytanii z UE zapowiadana jest jako początek fali kolejnych referendum. Obecnie polityka wewnętrzna Unii stoi pod znakiem reform, a co za tym idzie nowych wizji rozwoju i funkcjonowania wspólnoty. Sytuacja kryzysowa, w której obecnie znajduje się Unia pokazuje jak sama jej istota ewoluowała od 1950 r., kiedy to współpraca skupiała się w ramach obszaru gospodarczego. Konkluzja jednak wydaje się być jedna, Unia w obecnym kształcie pozostać nie może, a nawet nie jest to możliwe by w takowym przetrwała¹⁷.

¹⁷Zob.: Joanna Jaszczuk, *Andrzej Talaga dla Fronda.pl(...)*.

Dział II - Polityka zewnętrzna

Poniższy dział traktuje o zagadnieniach dotyczących polityki zewnętrznej Unii Europejskiej w drugim kwartale 2016 roku. Należy jednak podkreślić, że od momentu podpisania porozumienia pomiędzy Unią Europejską a Turcją w sprawie ograniczenia napływu nielegalnych imigrantów, wydaje się, iż kwestie relacji zewnętrznych zeszły na drugi plan. Mimo to stosunki na linii Ankara-UE nie są na tyle dobre, aby wdrażać kolejne zobowiązania wynikające z umowy. W niniejszym dziale zostanie przedstawiona problematyka powyższego zagadnienia, jak również kwestie zniesienia sankcji gospodarczych nałożonych na Federację Rosyjską oraz powstania Europejskiej Straży Granicznej i Przybrzeżnej.

Poczynając od problematyki granic zewnętrznych Unii, warto nadmienić, iż w kwietniu Komitet Stałych Przedstawicieli UE uzgodnił w imieniu Rady Europejskiej stanowisko negocjacyjne w sprawie proponowanego rozporządzenia dotyczącego Europejskiej Straży Granicznej i Przybrzeżnej (ESGiP). Powstanie ESGiP zaplanowano w celu lepszego zarządzania granicami zewnętrznymi Unii. Zakłada się, iż jej celem ma być kontrola nad migracjami oraz gwarancja odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa. Europejska Straż Graniczna i Przybrzeżna ma się składać z Europejskiej Agencji Straży Granicznej (Frontex) oraz krajowych organów odpowiedzialnych za zarządzanie granicami. Przewodniczący Rady Europejskiej Klaas Dijkhoff wypowiedział się wówczas, że: *Europejska Straż Graniczna to użyteczny i niezbędny sposób usprawnienia kontroli na naszych wspólnych granicach zewnętrznych. Kontrole te muszą być skuteczniejsze, żebyśmy mogli lepiej zarządzać przepływami migracyjnymi i zwiększyć bezpieczeństwo naszych obywateli*¹⁸. Niedługo później, ministrowie spraw zagranicznych poszczególnych państw

¹⁸*Europejska Straż Graniczna: Rada gotowa do negocjacji z Parlamentem,*
<http://www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2016/04/06-negotiations-european-border-guard/>,

członkowskich uznali za konieczne przyspieszenie wprowadzania w życie umowy zawartej między Turcją a UE, w tym zwłaszcza przesiedlania uchodźców syryjskich z Turcji w ramach systemu 1:1 (Unia i Turcja podpisały w marcu br. porozumienie, zgodnie z którym uchodźcy, którzy wjechali nielegalnie do Grecji, mają być przetransportowani z tego kraju do Turcji. Za każdego Syryjczyka wydalonego z UE ma przybywać legalnie do UE inny Syryjczyk¹⁹).

12 maja Rada Europejska przyjęła decyzję wykonawczą zawierającą zalecenie kontynuacji w uzasadnionych przypadkach tymczasowych kontroli granicznych. Uznano bowiem, że kontrole te mogą być prowadzone przez maksymalnie sześć miesięcy. Decyzja dotyczyła przede wszystkim: Austrii (na granicy lądowej austriacko-węgierskiej i granicy lądowej austriacko-słoweńskiej), Niemiec (na granicy lądowej niemiecko-austriackiej), Danii (w portach mających połączenia promowe z Niemcami i na granicy lądowej duńsko-niemieckiej), Szwecji (w portach w regionie policyjnym południowym i zachodnim oraz na moście nad cieśniną Sund), Norwegii (w portach mających połączenia promowe z Danią, Niemcami i Szwecją)²⁰. Państwa te muszą mieć jednak uzasadniony cel, aby prowadzić takie kontrole.

Pod koniec maja unijni ministrowie sprawiedliwości spotkali się, aby omówić proces wdrażania porozumienia na linii UE-Turcja. Wbrew pojawiającym się w mediach informacjom, ministrowie oznajmili, że obowiązek wizowy można znieść wyłącznie, gdy będą spełnione wszystkie kryteria. W odniesieniu do jednego z punktów wspomnianego porozumienia, ministrowie podkreślili, że decyzja dotycząca zniesienia wiz i ocena realizacji kryteriów będą surowe i sprawiedliwe, o czym dokładniej w drugiej części działu.

W czerwcu Komitet Stałych Przedstawicieli potwierdził w imieniu Rady Europejskiej porozumienie z Parlamentem Europejskim w sprawie kompromisowej wersji rozporządzenia o Europejskiej Straży Granicznej i Przybrzeżnej. W związku z potwierdzeniem rozporządzenie trafi

[dostęp: 19.06.2016 r.].

¹⁹*Przedłuża się termin zniesienia wiz dla obywateli Turcji. To jeden z warunków porozumienia Ankary z Unią Europejską*, <http://wiadomosci.wp.pl/kat,9271,title,Przedluzza-sie-termin-zniesienia-wiz-dla-obywateli-Turcji-To-jeden-z-warunkow-porozumienia-Ankary-z-Unia-Europejska,wid,18375883,wiadomosc.html?ticaid=1174ef>, [dostęp: 4.07.2016 r.].

²⁰*Przyjęto zalecenie co do dalszych kontroli na granicach wewnętrznych*, <http://www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2016/05/12-internal-border-controls/>, [dostęp: 19.06.2016 r.].

pod głosowanie w pierwszym czytaniu w Parlamencie Europejskim, a następnie wróci do Rady w celu jej przyjęcia. Będzie to miłowy krok w walce z kryzysem migracyjnym i przemytnikami ludzi. Podczas czerwcowego szczytu Rady Europejskiej, który odbył się w dniach 28-29 czerwca, unijni przywódcy w czasie rozmów skupili się m.in. na centralnym szlaku śródziemnomorskim. Jak zauważono, do Europy napływa porównywalna liczba imigrantów, jak w roku ubiegłym. W związku z tym, unijni politycy zalecili współpracę pomiędzy poszczególnymi krajami, która przewidywałaby: dążenie do szybkiego i sprawnego odsyłania migrantów o nieuregulowanym statusie, użycie niezbędnych środków nacisku w postaci wszelkich stosownych polityk UE, odwołanie się także do kompetencji państw członkowskich oraz dążenie do synergii z państwami członkowskimi w stosunkach z konkretnymi krajami²¹.

Przechodząc zatem do drugiego zagadnienia, a więc próby rozwiązania kryzysu imigracyjnego za pomocą porozumienia z Turcją, należy podkreślić fakt, iż umowa dotycząca zniesienia wiz wzbudza wiele kontrowersji, w tym obawy związane z ich zniesieniem w celu swobodnego poruszania się obywateli tureckich wewnątrz strefy Schengen. Z majowego raportu Komisji Europejskiej jednoznacznie wynikało prawdopodobieństwo zwiększenia się liczby ataków terrorystycznych w Unii Europejskiej. Przewiduje się bowiem, że gdy owe porozumienie wejdzie w życie, wówczas zagraniczni terroryści będą starali się o turecki paszport w celu łatwiejszego przedostania się na teren Unii²². Umowa miała wejść w życie wraz z końcem czerwca br., pozwalając jednocześnie na przebywanie obywateli Turcji na terenie UE przez 90 dni jedynie za okazaniem paszportu tureckiego, jednak nie doszła ona do skutku. W wywiadzie dla publicznej telewizji holenderskiej NOS, turecki minister ds. Unii Europejskiej Omer Celik podkreślił, że: *Zniesienie wiz do krajów strefy Schengen dla obywateli Turcji nie będzie możliwe przed 1 lipca*. Przyznał również, że wcześniejszy termin zawarty w porozumieniu nie jest możliwy do wykonania²³. Przede wszystkim wynika to

²¹Rada Europejska, 28-29.6.2016, <http://www.consilium.europa.eu/pl/meetings/european-council/2016/06/28-29/> [dostęp: 19.06.2016 r.].

²²KE ostrzega: *Zniesienie wiz dla Turków zwiększy zagrożenie terrorystyczne w Europie*, <https://www.wprost.pl/swiat/10007115/KE-ostrzega-Zniesienie-wiz-dla-Turkow-zwiekszy-zagrozenie-terrorystyczne-w-Europie.html>, [dostęp: 4.07.2016 r.].

²³*Przedłuża się termin zniesienia wiz(...)*.

z faktu, iż „Turcja musi spełnić jeszcze 5 z 72 kryteriów liberalizacji wizowej, co miało nastąpić do końca czerwca. Wśród tych warunków jest reforma tureckiego prawa antyterrorystycznego, na którą Ankara stanowczo nie chce się zgodzić. Unii chodzi o zawężenie przez Turcję prawnej definicji terroryzmu”²⁴. Według standardów unijnych jest ona zbyt szeroko ujęta, gdyż daje możliwość ścigania opozycjonistów czy dziennikarzy, co w Europie jest niedopuszczalne z racji ochrony praw człowieka. Mimo to, ze strony Ankary wciąż nie ma dobrej woli zmian jakichkolwiek przepisów dotyczących walki z terroryzmem²⁵.

Ostatnim tematem, który zostanie poruszony w tej części działu, są sankcje gospodarcze nałożone na Federację Rosyjską za destabilizowanie sytuacji na Ukrainie i nieprzestrzeganie porozumienia o zawieszeniu broni. Choć dla forum UE decyzja o przedłużeniu sankcji względem Rosji wydawała się oczywista, to im bliżej oficjalnego jej zatwierdzenia, tym więcej pojawiało się głosów o bezskuteczności tej formy nacisku. Podnoszono argumenty, iż wcześniejsze działania należy złagodzić, ponieważ dotychczas stosowane sankcje były zbyt kosztowne dla gospodarek państw unijnych, w związku z czym, nie można ich przedłużać w nieskończoność. Istnieje ponadto ryzyko, iż porozumienie z Mińska o zawieszeniu broni może nigdy nie być wypełnione.

Wśród zwolenników złagodzenia sankcji względem Federacji Rosyjskiej, znajdują się takie państwa jak: Włochy i Francja, a także Grecja i Cypr. Warto dodać, że na początku czerwca francuski Senat przyjął niewiążącą rezolucję, w której zaapelował do rządu o stopniowe zniesienie sankcji względem Rosji. Wcześniej, podobną rezolucję przyjęło w kwietniu Francuskie Zgromadzenie Narodowe. Ostatecznie jednak udało się utrzymać jednogomyślność państw, a na czerwcowym szczycie UE przedłużono sankcje o kolejne pół roku (tj. do końca stycznia 2017). Formalnie decyzję o przedłużeniu sankcji muszą zatwierdzić poszczególne rządy państw członkowskich Unii, co może nastąpić w procedurze pisemnej przed końcem lipca. Ustalono jednak, że dyskusja na temat złagodzenia, bądź też całkowitego zniesienia sankcji ma zostać podjęta podczas październikowego szczytu UE. Unijne sankcje obejmują ograniczenia w dostępie do kapitału dla rosyjskich banków państwowych i firm naftowych, ograni-

²⁴Op.cit.

²⁵Przedłuża się termin zniesienia wiz(...).

czenia sprzedaży zaawansowanych technologii dla przemysłu naftowego, sprzętu podwójnego zastosowania oraz embarga na broń.

Podsumowując, wydaje się, że w ostatnim kwartale przywódcy unijni skupili się na kryzysie migracyjnym z perspektywy czynienia postępów w realizowaniu umowy zawartej z Turcją. Można również stwierdzić, że w związku z wynikiem referendum przeprowadzonym w Wielkiej Brytanii, a także z groźbą kolejnych tendencji odśrodkowych, jak również innych problemów, Unia Europejska w najbliższym czasie skupi się prawdopodobnie na wymiarze polityki wewnętrznej. Nie należy oczywiście stwierdzać, iż Unia pozostanie bierna na arenie międzynarodowej, jednakże w chwili obecnej, jak zostało omówione w poprzednim dziale, stoi ona przed wyzwaniem odnalezienia nowej drogi integracji a jednocześnie przekształcenia obecnych struktur w jakich się znajduje. Oddzielną sprawą pozostaje fakt postępujących negocjacji ze Stanami Zjednoczonymi w ramach porozumienia TTIP, jednak etap na jakim znajdują się obecne ustalenia a także ich tryb w obecnej chwili uniemożliwiają szerszą analizę tego zagadnienia. Jednakże w *Dziale IV* dotyczącym gospodarki zostanie przedstawiony obecny stan trwających negocjacji a także problemy jakie wynikają z próby ustalenia wspólnych priorytetów. Niemniej jednak wiele czynników wskazuje, iż porozumienie TTiP oraz kwestie związane z realizacją umowy na linii UE-Turcja, będą jednymi z dominujących kwestii w pracy unijnych polityków.

Dział III - Kultura – społeczeństwo

Nie ulega wątpliwości, iż wydarzeniem szczególnie komentowanym pod koniec pierwszej połowy 2016 roku w zakresie przyszłości i dalszego funkcjonowania Unii Europejskiej, było przeprowadzone w Wielkiej Brytanii referendum, dotyczące dalszego członkostwa Zjednoczonego Królestwa w strukturach unijnych. Możliwość opuszczenia Wspólnoty określana w dyskursie medialnym jako *Brexit*, komentowana jest w chwili obecnej najczęściej przez pryzmat polityczny i gospodarczy, w szczególności w aspekcie zachowania stabilności politycznej Unii. W kwestii wyniku referendum, niezwykle interesujący jest czynnik społeczny, w którym zauważalne są determinanty, przekładające się na frekwencję, wynik oraz szczegółowe rozłożenie głosów oddanych przez obywateli Wielkiej Brytanii dnia 23 czerwca 2016 roku.

Powyższa płaszczyzna stanowi meritum niniejszego działu. W jego obrębie, celem jest określenie najważniejszych czynników, które wpłynęły na taki a nie inny wynik głosowania. Należy również pochylić się nad rozkładem głosów, obejmującym w pierwszej kolejności podział głosów ze względu na zamieszkanie w poszczególnych państwach należących do Zjednoczonego Królestwa (Anglia, Irlandia Północna, Szkocja, Walia).

W przeprowadzonym referendum, zarejestrowani wyborcy mieli udzielić odpowiedzi na pytanie – „Czy Zjednoczone Królestwo powinno pozostać członkiem Unii Europejskiej czy opuścić Unię Europejską” (ang. „Should the UK remain a member of European Union or leave the European Union”), zaznaczając jedną z dwóch odpowiedzi:

1. „pozostać” (ang. „remain”);
2. „opuścić” (ang. „leave”).

Według oficjalnych wyników referendum, 51,9% uczestniczących w głosowaniu (tj. 17 410 742 głosujących) zaznaczyło odpowiedź „opuścić”. Z kolei 16 141 241 uczestni-

ków, stanowiących 48,1%. głosujących opowiedziało się za pozostaniem Wielkiej Brytanii we Wspólnocie²⁶. Frekwencja wyniosła ponad 72,2%²⁷.

Powyższy wynik wydaje się kształtować niezwykle interesująco, szczególnie gdy weźmie się pod uwagę terytorialny rozkład głosów. Należy tu zwrócić uwagę na rezultaty głosowania w poszczególnych częściach składowych Zjednoczonego Królestwa (tj. w Anglii, Irlandii Północnej, Szkocji oraz Walii). Za opuszczeniem UE zagłosowano w Anglii (stosunek 53,4% do 46,6% za pozostaniem we Wspólnocie) oraz Walii (stosunek 52,5% do 47,5% za pozostaniem)²⁸. Odmienne zaś ukształtował się wynik wyborów w pozostałych częściach Wielkiej Brytanii. Za pozostaniem w Unii Europejskiej zagłosowano w Irlandii Północnej w stosunku 55,8% do 44,2% za opuszczeniem UE. Z kolei rezultat głosowania w Szkocji, oprócz opowiedzenia się za pozostaniem w Unii Europejskiej, cechował się wyraźniejszą przewagą zwolenników. O ile w przypadku Anglii, Irlandii Północnej i Walii, różnice nie przekraczały dziesięciu punktów procentowych, o tyle w przypadku Szkocji, odpowiedź „pozostać” uzyskała ponad 62% głosów nad odpowiedzią „opuścić”, która uzyskała 38%²⁹. Niniejszy wynik wydaje się być również interesujący ze względu na zgodność wszystkich 32 hrabstw szkockich, w których zwyciężyła odpowiedź o pozostaniu Wielkiej Brytanii we wspólnocie.

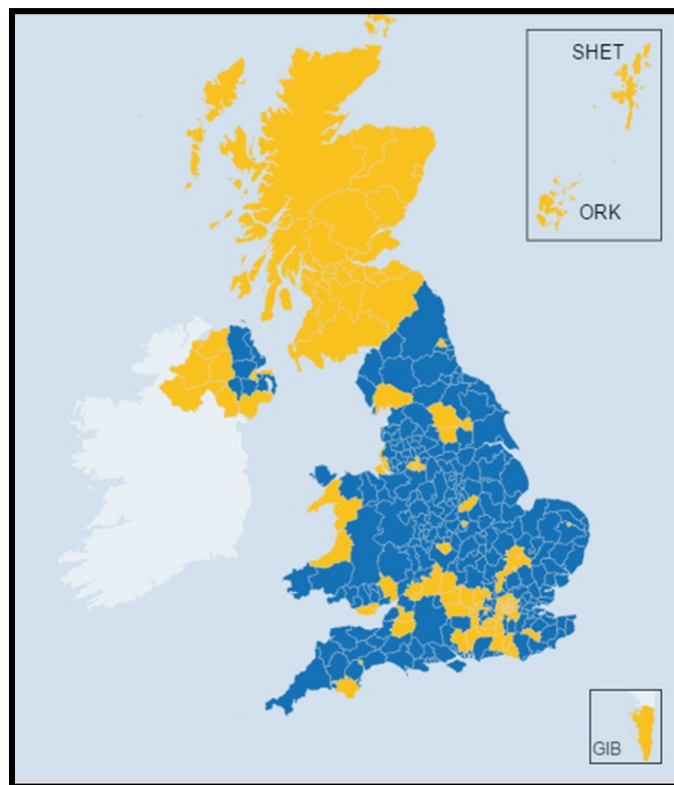
²⁶*Brytyjczycy zdecydowali. Wielka Brytania wychodzi z Unii Europejskiej*, <https://www.wprost.pl/swiat/10012293/Referendum-ws-Brexitu-Ponad-17-mln-wyborcow-za-wyjsciem-Wielkiej-Brytanii-z-UE.html>, [dostęp 26.06.2016 r.].

²⁷Ibidem.

²⁸*EU referendum: England leads UK to exit*, <http://www.bbc.com/news/uk-politics-eu-referendum-36606245>, [dostęp 26.06.2016r.].

²⁹Ibidem.

Ryc. 2. Wyniki referendum przeprowadzonego w Wielkiej Brytanii w dniu 23.06.2016 r.



źródło: *EU voting results*, http://www.bbc.com/news/politics/eu_referendum/results, [dostęp 26.06.2016 r.].

Legenda: kolor żółty – większość głosujących za pozostaniem Wielkiej Brytanii w Unii Europejskiej;
kolor niebieski - większość głosujących za opuszczeniem Wielkiej Brytanii.

W przypadku Anglii, Irlandii Północnej oraz Walii, zauważalne są różnice wyników jeśli chodzi o wyniki zanotowane w poszczególnych hrabstwach. Zwrócić należy uwagę na przypadek Anglii, gdzie przewaga głosów za opuszczeniem UE powstała w wyniku głosów mieszkańców obszarów wiejskich oraz mniejszych miast, podczas gdy wielkie aglomeracje opowiedziały się za pozostaniem w Unii³⁰. Dodatkowo na gruncie angielskim potwierdziły się zauważalne w przedwyborczych sondażach tendencje wyborcze, gdzie za wyjściem ze wspólnoty zagłosowały głównie osoby powyżej 50 roku życia, podczas gdy młodszy wyborcy, w przedziałach wiekowym 18-24 lat oraz 25-49, w większości opowiedzieli się za pozostaniem³¹.

³⁰D. Szymański, „*Nad Londyn nadciągają ciemne chmury*”. *Brytyjska ulica ocenia Brexit*, <http://businessinsider.com.pl/wiadomosci/brexit-komentarze-brytyjskiej-ulicy-opinie-brytyjczykow/dsljyq8>, [dostęp 26.06.2016 r.].

³¹Ibidem.

Przechodząc do kwestii determinantów społecznych, nie ulega wątpliwości, iż wynik głosowania był sygnałem niezadowolenia wysłanym przez większość społeczeństwa brytyjskiego. Owego niezadowolenia należy upatrywać w podłożu ekonomicznym oraz politycznym.

Analizując stosunek społeczeństwa brytyjskiego do sfery politycznej, zauważalna jest w pierwszej kolejności antypatia wobec struktur unijnych, gdzie Wspólnota uznawana jest za czynnik ograniczający brytyjskie możliwości rozwoju oraz decydowania o własnym losie, ze względu na niewydolność UE³². W tym miejscu jednym ciągiem wymienia się szereg zarzutów, wśród których najczęściej pojawiającymi się są: odgórne narzucanie prawodawstwa przez Unię bez oglądania się, zdaniem zwolenników opuszczenia UE, na interesy narodowe poszczególnych członków Wspólnoty, korupcja panującą na najwyższych szczeblach decyzyjnych, postępujące zdaniem zwolenników opuszczenia Unii uzależnienie polityków Unii od korporacji, banków, funduszy inwestycyjnych oraz brak przyznania się do odpowiedzialności przez unijnych decydentów za problemy trapiące UE od wewnątrz. Wskazywane jest tutaj oderwanie od faktycznych problemów politycznych, społecznych, ekonomicznych wspólnoty³³.

Obecny, negatywny stosunek znacznego odsetka społeczeństwa brytyjskiego wobec Unii jest również pochodną długotrwałego sceptycyzmu wobec wspólnoty, a w szczególności wobec wspólnego systemu walutowego. Fakt, iż Brytyjczycy nie weszli do unii walutowej, jest traktowany nie tylko jako rezultat przywiązania do funta szterlinga jako części tradycji i tożsamości narodowej, lecz również mentalnego stosunku wobec systemu, którego pochodną jest problem z identyfikacją wobec UE³⁴. Problem ten wynika z nieustających obaw o niezależność Zjednoczonego Królestwa w prowadzonej polityce zarówno na szczeblu zewnętrznym, jak i wewnętrznym w kontekście uczestnictwa w strukturach Unii Europejskiej³⁵. Jednocześnie, sprzeciw wobec Unii wiąże się z niezadowoleniem wobec polityki władz krajowych.

³²J. Makowski, *Czy Unia przetrwa Brexit?*, <http://www.newsweek.pl/brexit-wyniki-referendum-konsekwencje-brexitu-dla-ue-,artykuly,388038,1.html>, [dostęp 26.06.2016 r.].

³³Ibidem.

³⁴S. Wilson, *Britain and the EU: A long and rocky relationship*, <http://www.bbc.com/news/uk-politics-26515129>, [dostęp 26.06.2016 r.].

³⁵Ibidem.

Przewaga zwolenników wystąpienia Wielkiej Brytanii z UE postrzegana jest jako odpowiedź na faktyczną utratę kontaktu rządzących krajem wobec obywateli i spraw krajowych na rzecz Unii, której prawodawstwo stoi na pierwszym miejscu. Wskazywane są tutaj małe możliwości sprzeciwu władz krajowych wobec prawodawstwa unijnego³⁶.

Krytyka Unii Europejskiej ze strony brytyjskiej spada również z powodu szeroko rozumianych aspektów migracyjnych. Dla zwolenników opuszczenia UE, problem stanowi imigracja wewnątrz wspólnoty. Powtarzające się tezy sugerują, iż zniesienie większości barier umożliwiających przepływ osób oraz brak szerszych możliwości samodzielnego regulowania przez rząd brytyjski krajowego rynku pracy, doprowadziły do masowej migracji zarobkowej na teren Wielkiej Brytanii, czego konsekwencją ma być zmniejszenie dostępnych miejsc pracy, zabieranych przez przyjezdnych, kosztem obywateli brytyjskich oraz radykalny spadek zarobków, gdyż imigranci zarobkowi mieli godzić się na zdecydowanie niższe płace niż obywatele brytyjscy³⁷. Miało być to szczególnie dotkliwie po 2004 roku – czyli największym w historii wspólnoty rozszerzeniu o nowe 10 państw z Polską na czele. Obawy dotyczące rynku są dodatkowo podtrzymywane w kontekście możliwego poszerzenia Unii w przyszłości. Zwolennicy wystąpienia Wielkiej Brytanii z UE wielokrotnie sugerowali prawdopodobieństwo kolejnych fal imigrantów z potencjalnie nowo przyjętych państw Unii³⁸.

Zarzuty wobec kwestii imigracji kierowane są również ze względu na niechęć wobec udzielania przyjezdnym pomocy socjalnej, sugerując stwierdzenie, iż wielu nowoprzybyłych na terenie Zjednoczonego Królestwa żyje na koszt państwa, korzystając jedynie z pomocy socjalnej, przy całkowitej pasywności zawodowej. Wielokrotnie pojawiały się głosy, wzywające do nałożenia restrykcji prawnych wobec imigrantów ze Wspólnoty, aby ograniczyć korzystanie przez nich z benefitów socjalnych, które były uznawane przez decydentów unijnych jako przejaw dyskryminacji³⁹. Należy jednak stwierdzić, iż imigracja wewnątrz Wspólnoty dla gospodarki Wielkiej Brytanii okazała się efektywna i skuteczna, co potwierdzają powtarzające się wyniki analiz, wedle których w latach 2001-2011 imigracji z innych krajów Unii, pracują-

³⁶J. Makowski, *Czy Unia przetrwa Brexit?(...)*, op. cit.

³⁷Ibidem.

³⁸P. Strawiński, *Życie po Brexicie*, <http://www.forbes.pl/brexit-jakie-beda-skutki-wyjscia-wielkiej-brytanii-z-ue-,artykuly,203584,1,3.html>, [dostęp 26.06.2016 r.].

³⁹Ibidem.

cy i żyjący na terenie Wielkiej Brytanii, zapłacili więcej podatków do budżetu brytyjskiego, niż skorzystali z zasiłków społecznych. Najczęściej pojawiającą się wartością jest ponad 5 miliardów Funtów Sztetringów nadwyżki⁴⁰. Jednocześnie, brak jest jednoznacznych dowodów w opinii ekspertów na faktycznie masowe odbieranie pracy Brytyjczykom oraz masowe obniżanie pensji⁴¹.

Można uznać za prawdziwe powtarzające się opinie, iż wynik głosowania jest wyrazem narastającej frustracji wśród społeczeństwa brytyjskiego. Wobec pogarszającej się, zdaniem zwolenników *Brexitu* sytuacji Wielkiej Brytanii na arenie polityki zewnętrznej i wewnętrznej, czy też płaszczyźnie społecznej oraz ekonomicznej. Za głównego winowajcę powstałych nastrojów uznawana jest Unia Europejska. Szczególnie jest to obecne wśród najbardziej sceptycznego wobec UE społeczeństwa Anglii. Twierdzenie to można dodatkowo zestawić ze szczegółowym rozłożeniem głosów uczestników referendum na gruncie angielskim. Jak zostało wcześniej krótko wspomniane, najwięcej głosów za wystąpieniem ze Wspólnoty padło w przypadku Anglii w okręgach wiejskich oraz małych miastach, podczas gdy większe miasta z Londynem na czele opowiedziały się za pozostaniem w UE. Co ciekawe, najczęściej głosującymi za wystąpieniem ze struktur Unii w Anglii były osoby powyżej 50 roku życia⁴².

Można zatem stwierdzić, że negatywne nastawienie starszej generacji Brytyjczyków, a w szczególności Anglików jest sprzeciwem wobec polityki Unii i jej zbytnią ingerencją w sprawy wewnętrzne Królestwa, mając na uwadze fakt, iż owa generacja pamięta czasy sprzed Traktatu w Maastricht, kiedy to integracja europejska opierała się głównie na likwidowaniu barier na rzecz współpracy gospodarczej. Tym samym pojawia się również w tym aspekcie kwestia imigracji zarobkowej na teren Zjednoczonego Królestwa, uznawanej za najgorszą pochodną udziału w ramach UE. Dlatego też, w powtarzających się opiniach eurosceptyków, również atakowani są imigranci zarobkowi, których liczebność znacznie wzrosła, jak zostało wspomniane, szczególnie po 2004 roku. Jednak należy również wskazać, iż obecna niechęć wobec imigrantów jest można by rzec pewnego rodzaju próbą szukania *kozła*

⁴⁰P. Strawiński, *Życie po Brexicie(...)*, op. cit.

⁴¹Ibidem.

⁴²*Brytyjczycy zdecydowali(...)*.

ofiarnego, szczególnie jeśli przytoczy się ponownie fakt profitów wypracowanych przez nowo przybyłych ludzi na terenie Wielkiej Brytanii⁴³.

Podsumowując, nie ulega wątpliwości, iż kwestia referendum brytyjskiego będzie jeszcze przez długi czas obecna w dyskursie naukowym. Szczególnie, jeśli weźmie się pod uwagę dynamizm oraz częstotliwość powstawania nowych implikacji wobec procesu *Brexitu*. Zaprezentowane w ramach niniejszego działu aspekty, stanowią zdaniem autora najważniejsze elementy determinujące wynik głosowania z dnia 23 czerwca 2016 roku. Jednakże omówiony powyżej wynik głosowania, stanowi bardziej złożony problem badawczy. Obejmuje on bowiem między innymi problematykę rozłożenia głosów w przypadku Irlandii Północnej, a w szczególności Szkocji, które jako osobne części Wielkiej Brytanii opowiedziały się za pozostaniem kraju w UE. Spodziewać się można w tym zakresie rozwoju sytuacji, szczególnie, jeśli weźmie się pod uwagę tendencje niepodległościowe w Szkocji, ściśle aktualnie powiązane z chęcią pozostania w ramach Unii Europejskiej. W chwili obecnej ciężko upatrywać najbardziej prawdopodobnych scenariuszy rozwoju wypadków. W związku z tym, na bieżąco wymagana jest analiza oraz synteza procesu *Brexitu* oraz jego dalszych konsekwencji.

⁴³J. Makowski, *Czy Unia przetrwa Brexit?(...)*, op. cit.

*Małgorzata Justyna Dominiak
Klaudia Sandra Faryna*

Dział IV – Gospodarka

W pierwszym kwartale bieżącego roku w mediach poruszano głównie dwie najbardziej znamienne kwestie dot. gospodarki Unii Europejskiej. Były nimi przede wszystkim sprawa Transatlantyckiego Partnerstwa Handlowo-Inwestycyjnego (TTIP) oraz problematyczna kwestia dotycząca projektu utworzenia gazociągu Nord Stream II. Drugi kwartał był okresem wielu refleksji dotyczących wyżej wymienionych wątków gospodarczych, jednak warto zaznaczyć również, że w maju na forum Grupy G7 debatowano także na temat sankcji gospodarczych względem Federacji Rosyjskiej. Poniższy dział został podzielony na trzy części, w których kolejno zostaną poruszone: kwestia problematyki TTIP, budzący kontrowersje gazociąg Nord Stream II oraz sporna sprawa kontynuowania sankcji gospodarczych względem Federacji Rosyjskiej.

Okres od kwietnia do lipca bieżącego roku uwypuklił wzrastające negatywne głosy społeczności międzynarodowej wobec umowy handlowo-inwestycyjnej pomiędzy Unią Europejską a Stanami Zjednoczonymi. Na przestrzeni owych kilku miesięcy, doszło do licznych protestów przeciwko finalizacji TTIP. Demonstracje reprezentujące negatywne stanowiska dotyczące owej umowy, odbyły się między innymi takich państwach jak: Stany Zjednoczone, Węgry, Polska, Niemcy, Francja, Wielka Brytania. W trakcie protestów kwestionowano również wynegocjowaną w 2013 roku Kompleksową Umowę Gospodarczo-Handlową (CETA) pomiędzy Unią Europejską a Kanadą⁴⁴.

CETA przede wszystkim ma na celu zniesienie ceł przemysłowych pomiędzy stronami oraz barier w handlu, ułatwienie dostępu do rynku kanadyjskiego przedsiębiorcom europejskim, wprowadzenie możliwości ubiegania się o zamówienia publiczne w Kanadzie, wspieranie

⁴⁴E. Stasik, *Niemcy: Masowe protesty przeciwko TTIP i CETA*, <http://www.dw.com/pl/niemcy-masowe-protesty-przeciwko-ttip-i-ceta/a-19210222>, [dostęp: 17.06.2016 r.].

współpracy Unii Europejskiej z Kanadą w zakresie regulacji prawnych, a także poszanowania prawa własności intelektualnej. Priorytetem układu jest także wspieranie inwestycji, wzajemne poszanowanie praw konsumenta oraz ochrony środowiska, a także znoszenie barier technicznych⁴⁵.

Od kwietnia dochodziło do wielu sprzeciwów społecznych w Unii Europejskiej w związku z TTIP, „niepokój wprowadziła przede wszystkim obawa przed wzrostem możliwości korporacji narodowych oraz transnarodowych, niekorzystnymi zmianami w regulacjach krajowych dotyczącymi środowiska oraz praw, które obecnie posiadają konsumenci, a także lęk związany z możliwością naruszenia praw człowieka”⁴⁶. Liczne manifestacje bieżącego kwartału pokazały jak duże jest negatywne nastawienie społeczeństwa europejskiego wobec omawianego porozumienia.

Demonstranci protestowali przeciwko TTIP również przed szczytem G7⁴⁷, który odbywał się w Monachium. Pojawiły się przede wszystkim głosy sprzeciwiające się finalizacji porozumienia, za główny argument podając obawę co do możliwości wzrostu roli korporacji, zarówno europejskich jak i tych spoza kontynentu, kosztem praw obywateli Unii Europejskiej, jak już zostało wcześniej wspomniane. Zatem według wielu protestujących “TTIP nie jest porozumieniem handlowym, tylko umową, która doprowadzi do ograniczenia praw obywatelskich, pracowniczych, cyfrowych na korzyść wielkich korporacji”⁴⁸.

W Polsce odbyło się w maju posiedzeniu sejmowej komisji rolnictwa i rozwoju wsi, w której uczestniczył Wiceminister Ryszard Zarudzki. Dyskusje dotyczyły porozumienia TTIP oraz CETA. “Zwrócono uwagę że przy TTIP szczególnie istotne dla rolnictwa są negocjacje

⁴⁵*Kompleksowa umowa gospodarczo-handlowa (CETA)*, http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ceta/index_pl.htm, [dostęp: 17.06.2016 r.].

⁴⁶A. Gersz, *Globalne protesty przeciwko TTIP. "Umowa łamie prawa człowieka, jest korzystna tylko dla korporacji"*, <http://www.polskatimes.pl/artykul/3828265.globalne-protesty-przeciwko-ttip-umowa-lamie-prawa-czlowieka-jest-korzystna-tylko-dla-korporacji,id,t.html>, [dostęp: 17.06.2016 r.].

⁴⁷G7 - grupa najbardziej wpływowych państw świata, w skład której wchodzi: Japonia, Niemcy, Francja, Wielka Brytania, Włochy, Stany Zjednoczone, Kanada.

⁴⁸*Przeciwko G7, przeciwko TTIP. Masowe protesty w Niemczech*, <http://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/protesty-przeciwko-ttip-przed-szczytem-g7-w-bawarii,548638.html>, [dostęp: 17.06.2016 r.].

w sprawie zniesienie stawek celnych w handlu wzajemnym, czego MRiRW nie akceptuje, a także dodatkowe regulacje, wykraczające poza zasady Światowej Organizacji Handlu (WTO)⁴⁹.

W raporcie Komisji Europejskiej zostały przeanalizowane skutki zobowiązania się niniejszym traktatem. Optymistyczna wersja zakłada wzrost PKB większości państw europejskich oraz ukształtowanie się największego rynku wolnego handlu na świecie. Polska według powyższego raportu, jako jedna ze stron umowy TTIP skorzystałaby mniej w porównaniu do innych państw członkowskich Unii Europejskiej. Pomimo statystyk, polski rząd oraz Prezydent Andrzej Duda popierają Transatlantyckie Partnerstwo na rzecz Handlu i Inwestycji, a także wspierają dalsze negocjacje w sprawie tego porozumienia⁵⁰.

W pierwszym kwartale 2016 roku przyjęto założenia, że umowa ta zostanie podpisana przed końcem bieżącego roku. Pojawiły się liczne wątpliwości, które przedstawiono podczas 13 rundy negocjacyjnej mającej miejsce w Nowym Jorku i zakończonej 29 kwietnia br. Kontrowersje budzą minimalne normy dotyczące żywności, środowiska, a także system rozwiązywania sporów odnośnie stron umowy. Ryzyko dotyczące prognoz, iż porozumienie nie dojdzie do skutku jest oceniane jako wysokie, mimo poparcia inicjatywy przez Angelę Merkel oraz Barack'a Obamę⁵¹.

W drugiej części tego działu zostanie poruszona kwestia gazociągu Nord Stream II. Projekt ten również budzi wiele kontrowersji na europejskiej scenie politycznej. W maju na forum Parlamentu Europejskiego swój sprzeciw wobec projektu przedstawiły najważniejsze frakcje polityczne PE, będące dominującą większością. Europosłowie uważają, iż tak wyraźny alarm z ich strony wpłynie na Komisję Europejską i przyczyni się do wzmocnienia

⁴⁹Zarudzki: *Polska nie zgodzi się, by przez TTIP obniżono standardy jakości żywności*, <http://www.polskieradio.pl/42/273/Artykul/1621548,Zarudzki-Polska-nie-zgodzi-sie-by-przez-TTIP-obnizono-standardy-jakosci-zywnosci>, [dostęp: 17.06.2016 r.].

⁵⁰J. Halcewicz, *Raport Komisji Europejskiej: efekt TTIP dla polskiego PKB będzie najslabszy w całej Unii*, <http://m.300polityka.pl/news/2016/05/17/raport-komisji-europejskiej-efekt-ttip-dla-polskiego-pkb-bedzie-najslabszy-w-calej-unii/>, [dostęp: 17.06.2016 r.].

⁵¹P. Henzel, *Spięcia między USA i Unią Europejską. Niepewny los strategicznej umowy*, <http://wiadomosci.onet.pl/tylko-w-onecie/niepewny-los-ttip-koster-w-tej-chwili-ryzyko-dla-umowy-jest-powazne/tf46g4>, [dostęp: 17.06.2016 r.].

jej determinacji aby zatrzymać ten projekt. Wiceprzewodniczący Europejskiej Partii Ludowej (EPP), Jacek Saryusz-Wolski zaznaczył, iż *Nord Stream II to projekt polityczny i takimi argumentami i instrumentami musi być zatrzymany*⁵². Jednak największy interes w realizacji rurociągu Nord Stream II ma Republika Federalna Niemiec. Wicekanclerz i zarazem minister gospodarki Niemiec, Sigmar Gabriel, jest otwarty na dialog z Komisją Europejską w tej sprawie. Już przed umówionym spotkaniem z Komisarzem do spraw energii i zmian klimatu Miguelem Canete, wicekanclerz otwarcie informował, że "Niemcy określiły trzy warunki wsparcia projektu: Nord Stream 2 musi spełniać wymogi prawa, nie może zagrażać tranzytowi gazu przez terytorium Ukrainy, ani obniżyć poziomu dostaw gazu do Europy Wschodniej"⁵³. Zapewnienia te, wydając się bardzo entuzjastyczne prawdopodobnie usatysfakcjonowałyby Komisję Europejską, jednak Sigmar Gabriel stwierdził również, iż *Gazociąg ten nie podlega unijnym przepisom*⁵⁴. Mimo to Komisja Europejska zapowiedziała, że będzie badać zgodność projektu z prawem unijnym, natomiast spójność przepisów będzie warunkować wydanie zgody na realizację Nord Stream II.

Kraje Europy Środkowo-Wschodniej: Polska, pozostałe państwa Grupy Wyszehradzkiej, Rumunia i kraje bałtyckie – domagają się zablokowania projektu przez Komisję Europejską, ze względu na jego niezgodność z priorytetami Unii Energetycznej i polityki wsparcia Ukrainy⁵⁵. Okazuje się jednak, że pomimo tak licznych problemów i niezgodności co do projektu gazociągu, Niemcy postanowiły wprowadzić pewnego rodzaju modyfikację w kwestii projektu, mianowicie "operator sieci gazociągów we wschodnich landach Niemiec, niemiecko-rosyjska spółka GASCADE poinformowała o rozpoczęciu wstępnej procedury planowania przestrzennego projektu EUGAL – lądowej odnogi Nord Stream 2"⁵⁶.

⁵²Saryusz-Wolski: *Wzrasta presja PE na Nord Stream 2. Co z KE?*, <http://www.energetyka24.com/366160,saryusz-wolski-wzrasta-presja-pe-na-nord-stream-2-co-z-ke>, [dostęp: 18.06.2016 r.].

⁵³W. Jakóbk, P. Stępiński, *Niemcy chcą wyłączyć Nord Stream 2 spod prawa unijnego*, <http://biznesalert.pl/niemcy-chca-poprzec-nord-stream-2-pod-trzema-warunkami/>, [dostęp: 18.06.2016 r.].

⁵⁴Ibidem.

⁵⁵Ibidem.

⁵⁶A. Łoskot-Strachota, K. Popławski, *Projekt EUGAL – niemiecka odnoga Nord Stream 2*, <http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2016-06-15/projekt-eugal-niemiecka-odnoga-nord-stream-2>, [dostęp: 18.06.2016 r.].

Firma GASCADE rozpoczęła już formalne planowanie EUGAL, gdyż złożyła stosowną aplikację o zgodę w Saksonii i Brandenburgii. Według planów pierwsza nitka niemieckiej odnogi gazociągu została oddana do użytku już w 2019 roku, a druga w 2020 roku. Niemcy tłumaczą ten projekt jako dobre rozwiązanie dla problemów nitki gazociągu OPAL. "Na argument o sprzeczności planowanych gazociągów z planami dywersyfikacji dostaw energii do UE, zapisanych m.in. w dokumencie KE o Unii Energetycznej, czy pakiecie gazowym KE z lutego 2016 roku, RFN niezmiennie odpowiada formułą, iż nowe gazociągi nie doprowadzą do ograniczenia bezpieczeństwa dostaw energii do Europy Środkowej ani też do ograniczenia roli Ukrainy w tranzycie gazu do Europy"⁵⁷.

Sposób jaki przyjęła Republika Federalna Niemiec na ominięcie prawa unijnego przez Nord Stream II przedstawia poniższa mapa, na której zostały wyróżnione zarówno niemiecka nitka gazociągu Nord Stream II jak i wspomniany EUGAL.

Ryc. 3. Projekt Nord Stream II – gazociąg EUGAL.



źródło: W. Jakóbiak, A. Kucharska, P. Stępiński, *EUGAL: Niemcy mają sposób na ominięcie prawa unijnego przez Nord Stream 2*, <http://biznesalert.pl/eugal-niemcy-maja-sposob-na-ominięcie-prawa-unijnego-przez-nord-stream-2/>, [dostęp: 18.16.2016 r.].

W ostatniej części tego działu poruszy zostanie temat sankcji gospodarczych Unii Europejskiej względem Federacji Rosyjskiej. Biorąc pod uwagę fakt braku normalizacji stosunków na linii Rosja Ukraina, a także wynikającą z tego niemożność porozumienia

⁵⁷Ibidem.

Federacji Rosyjskiej i Unii Europejskiej, Unia zdecydowała o kontynuowaniu sankcji gospodarczych w stosunku do Półwyspu Krymskiego. Rada Unii Europejskiej przyjęła, że owe restrykcje będą obowiązywały do 23 czerwca 2017 r. Dotyczą one m.in. zakazu importu produktów z Krymu i Sewastopola do UE, a także zakazu prowadzenia inwestycji i usług turystycznych na Krymie, został również wzbroniony eksport dóbr technologicznych dotyczących telekomunikacji i przemysłu energetycznego, oraz usług budowlanych i inżynierskich⁵⁸.

Temat ten poruszony został także na szczycie Grupy G7, który odbył się w dniach 26 i 27 maja br. Przedstawiciele państw grupy, a także obecni na szczycie Przewodniczący Rady Europejskiej Donald Tusk i Przewodniczący Komisji Europejskiej Jean-Claude Juncker rozmawiali na temat zdarzeń na Ukrainie i braku porozumienia z Rosją. "Przywódcy rozmawiali również o sytuacji na Ukrainie i zaapelowali o pełną realizację porozumień mińskich. Przypomnieli, że zniesienie sankcji zależy od całkowitego wdrożenia tych porozumień przez Rosję i od poszanowania przez nią suwerenności Ukrainy"⁵⁹.

Podsumowując, zarówno kwestia TTiP jak i gazociągu Nord Stream II, w tym jedna z jego planowanych odnóg, mianowicie EUGAL, budzą wiele kontrowersji na arenie międzynarodowej. Pojawiają się liczne argumenty przeciwko obydwu przedsięwzięciom, które wydają się nie bez przyczyny. Obawy w sprawie porozumienia TTiP wychodzą głównie ze stron, które *de facto* mogłyby najwięcej na tej umowie stracić, z kolei przeciwko budowie Nord Stream II, przytacza się równie podniosłe argumenty. Wymienia się między innymi zagrożenie dla dostaw gazu do Europy Środkowej i Wschodniej, uniemożliwienie zredukowania emisji dwutlenku węgla, czy zagrożenie dla rozwoju odnawialnych źródeł energii. Pojawiają się także obawy przed wzmocnieniem pozycji Niemiec na rynku gazowym w regionie, co wiąże się z pominięciem roli Ukrainy w tym sektorze⁶⁰. Natomiast temat sankcji gospodarczych względem Federacji Rosyjskiej i Półwyspu Krymskiego, jako ciągle żywy i wychodzący poza ramy Europy, poruszany zostaje na wielu forach dialogu

⁵⁸UE przedłużyła sankcje gospodarcze wobec Krymu, <http://www.rp.pl/Polityka/160619298-UE-przedluzyla-sankcje-gospodarcze-wobec-Krymu.html>, [dostęp: 17.06.2016 r.].

⁵⁹Szczyt G-7 (Ise-Shima, Japonia), <http://www.consilium.europa.eu/pl/meetings/international-summit/2016/05/26-27/>, [dostęp: 17.06.2016 r.].

⁶⁰A. Łoskot-Strachota, K. Popławski, *Projekt EUGAL(...)*.

międzynarodowego. Pokazuje to duże znaczenie kwestii ukraińskiej dla społeczności międzynarodowej oraz uwypukla ogrom starań ku znormalizowaniu sytuacji na linii Ukraina-Federacja Rosyjska.